

ONTWERP VAN DECREET OVER DE SUBSIDIËRING IN HET KADER VAN- LOKALE ENERGIE- EN KLIMAATPACTEN

Samenvatting

Dit decreet bevat de decretale verankering van de subsidiëring door de Vlaamse Regering van lokale energie- en klimaatacties van de Vlaamse gemeenten naar aanleiding van de lokale energie- en klimaatpacten.

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. ALGEMENE TOELICHTING

A. Situering

1. De Vlaamse Regering wil inzetten op een duurzaam en ambitieus klimaat- en energiebeleid:

- *"Ook de Vlaamse en lokale overheden nemen hun verantwoordelijkheid en geven het goede voorbeeld. Net zoals de Vlaamse Overheid zullen gemeenten, steden, intercommunales, OCMW's, provincies en autonome gemeentebedrijven worden gevraagd dat zij hun broeikasgassen met 40% reduceren in 2030 ten opzichte van 2015 en vanaf 2020 per jaar een energiebesparing van 2,09% realiseren op het energieverbruik van hun gebouwenpark (inclusief technische infrastructuur, exclusief onroerend erfgoed)."* (Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2019-2024, p. 144)
- *"Het klimaat- en energiebeleid is een transversaal thema waarvoor de hele Vlaamse Regering verantwoordelijk is. De minister van Omgeving en Energie zal met haar beleid het goede voorbeeld geven en nodigt als coördinerend minister voor het klimaat- en energiebeleid, de overige ministers uit om binnen hun beleidsdomein gerichte en onderbouwde bijkomende maatregelen te formuleren en te nemen die een bijdrage leveren aan de Vlaamse energie- en klimaatdoelstellingen."* (Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEKP) 2021-2030, p. 3)
- *"Klimaat, duurzaamheid, & innovatie. De economische relance moet tegelijk maximaal bijdragen aan het koolstofarmen maken van onze economie en samenleving, in lijn met de ambities en doelstellingen uit het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2030 (Vlaamse Regering 09/12/2019), de lange termijn Klimaatstrategie 2050 (Vlaamse Regering 20/12/2019) en de lange termijn renovatiestrategie 2050 (Vlaamse Regering 29/05/2020)".* (Relanceplan Vlaamse Regering - Vlaamse Veerkracht, p. 20)

2. Ook op het niveau van de Europese Unie wordt in het 'Fit for 55'-pakket van de Europese Commissie Europese regelgeving in overeenstemming gebracht met de doelstelling van de Europese Unie om in 2030 de netto-uitstoot van broeikasgassen met ten minste 55% te verminderen ten opzichte van 1990.

3. Dit ontwerp van decreet beoogt een decretale verankering van een eenvoudige subsidieregeling voor de Vlaamse gemeenten om energie- en klimaatacties te ondernemen.

B. Inhoud

Probleemstelling

4. De zorg voor het klimaat is een grote uitdaging waarvoor wereldwijd actie nodig is. Vlaanderen gaat uit van ambitieuze en realistische doelstellingen om zijn omslag naar een klimaatneutrale en duurzame samenleving te bewerkstelligen. Deze doelstellingen kunnen het best lokaal gerealiseerd worden in samenwerking met burgers, verenigingen en ondernemingen.

Beleidsmaatregelen en doelstelling

5. Vlaanderen streeft naar een vermindering van minstens 80% van de uitstoot van broeikasgassen tegen 2050, met de ambitie om te evolueren naar volledige klimaatneutraliteit. Om te voldoen aan de doelstellingen vastgelegd in het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2030 en de lange termijn Klimaat- en Renovatiestrategieën 2050, is het nodig dat deze visies worden gekoppeld aan een pakket van concrete maatregelen.

6. Dit gebeurde tot nu toe in 2 pacten: het Lokaal Energie- en Klimaatpact van 4 juni 2021 (LEKP 1.0) en de opvolger met aangescherpte ambities, het Lokaal Energie- en Klimaatpact van 8 juli 2022 (LEKP 2.0).

In deze concrete maatregelen is enerzijds de voorbeeldfunctie van een overheid te vinden (bijvoorbeeld het energiezuiniger maken van het eigen patrimonium) en wordt anderzijds gebruik gemaakt van de nabijheid van een stad of gemeente om van haar burgers en private instellingen engagementen te vragen. Het Vlaamse niveau heeft voor de vervulling van deze beide rollen ook belangrijke troeven in handen, namelijk een helikopterzicht op de situatie en het feit als hefboom te kunnen fungeren om zaken op de rails te zetten of met andere beleidsniveaus hierover in overleg te gaan. De lokale energie- en klimaatpacten beogen een partnerschap tussen het Vlaamse en het lokale niveau.

De pacten bevatten, naast een aantal mitigatie- en adaptatiedoelstellingen, ook (financiële) engagementen die worden opgenomen door de steden en gemeenten en de Vlaamse overheid. Zo engageert de Vlaamse overheid zich om (onder andere) de transitie in het energie- en klimaatbeleid te kunnen versnellen, ondersteuning te bieden (al dan niet projectmatig) aan lokale besturen en actief mee te werken aan het wegwerken van mogelijke hindernissen die lokale besturen onder vinden bij het realiseren van hun LEKP-ambities.

De pacten voorzien daarnaast in een goede opvolging en stroomlijning van de diverse engagementen.

7. Bij de uitwerking van bovenstaande subsidiëring werd reeds aangegeven om deze op te volgen, te evalueren en vast te leggen in een decreet. De Vlaamse Regering kan in uitvoering van dit decreet jaarlijks binnen de beschikbare begrotingskredieten een subsidie toekennen aan de Vlaamse gemeenten voor lokale energie- en klimaatacties onder de lokale energie- en klimaatpacten (artikel 3).

8. De Vlaamse Regering moet rekening houden met de verscheidenheid aan lokale contexten waarbinnen verschillende prioriteiten kunnen naar boven komen. De meeste doelstellingen die de uiteindelijke lokale energie- en klimaatpacten beogen, hebben een einddatum in 2030. De steden en gemeenten kiezen autonoom op welke doelstellingen prioritair zal worden ingezet. Finaal moeten de meeste doelstellingen in 2030 bereikt zijn, sommige vroeger. De vorderingen worden geregistreerd, waardoor het mogelijk wordt het (hefboom)effect van deze subsidiëring te controleren en zo verder te evalueren.

Impactanalyse

Budgettaire impact

Er wordt jaarlijks een vast bedrag bepaald dat afkomstig is van verschillende financieringsbronnen binnen de Vlaamse overheid. Dat bedrag wordt verdeeld over de lokale besturen naargelang hun trekingsrecht. Deze uitgaven zijn bedoeld om lokale klimaatacties te ondersteunen.

Bestuurlijke impact op de lokale besturen

De gemeenten engageren zich om een aanzienlijke bijkomende inspanning te doen voor het realiseren van de klimaatdoelstellingen. Zo is er voor de lokale energie- en klimaatpacten bijkomende inzet nodig vanuit de deelnemende steden en gemeenten om lokale klimaatacties uit te voeren in het nastreven van de vooropgestelde doelstellingen, dit zowel op vlak van personeel, als financieel.

De gemeenten zijn evenwel niet verplicht om in te stappen in deze subsidieovereenkomst.

Implementatie

Het decreet verankert de subsidies onder de lokale energie- en klimaatpacten, waaraan jaarlijks een bedrag wordt toegekend. De Vlaamse Regering kan hierover jaarlijks een beslissing nemen, binnen de beschikbare begrotingskredieten. De Vlaamse Regering krijgt een delegatie om verschillende aspecten van het decreet verder uit te werken.

De controle of de middelen worden gespendeerd aan de doelstelling 'lokale klimaatacties onder de lokale energie- en klimaatpacten' en de 50% cofinanciering volgt geen proces waarbij elk deelnemend lokaal bestuur een plan en werkingsverslag per actie indient. Dit geeft namelijk extra planlast. Er wordt eerder verder gebouwd op de monitoring die in 2021 en 2022 werd opgestart.

De gemeenten bespreken in de gemeenteraad de stand van zaken van de diverse doelstellingen. Ter ondersteuning van deze bespreking kunnen de gemeenten gebruik maken van het rapport uit het Lokaal Klimaatpactportaal, het monitoringsplatform van het LEKP. De notulen van de gemeenteraad, waarin deze stand van zaken werd besproken, wordt geregistreerd in het digitaal loket van het Agentschap Binnenlands Bestuur, vermeld in artikel 1, punt 2, a), van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 2018 tot vaststelling van de wijze van communicatie tussen het lokaal bestuur, de indiener van de klacht en de toezichthoudende overheid in het kader van het bestuurlijk toezicht op het lokaal bestuur.

Daarnaast werd een rapporteringscode, gelinkt aan de acties onder de lokale energie- en klimaatpacten, gedefinieerd om in de jaarrekeningen horend onder de BBC te gebruiken.

Doorheen de subsidiëring wordt deze manier van controle blijvend geëvalueerd en indien nodig aangepast.

Dit decreet treedt in werking 10 dagen na de bekendmaking ervan in het Belgisch Staatsblad.

C. Totstandkomingsprocedure

Op 15 september 2022 werd het Wetgevingstechnisch en het taaladvies ontvangen.

Op 16 september 2022 werd het advies van de Inspectie van Financiën ontvangen.

Op 21 oktober 2022 werd het begrotingsakkoord van de minister van Financiën en Begroting bekomen.

Het begrotingsakkoord werd verleend op voorwaarde dat:

- De budgettaire impact wordt opgevangen binnen de beschikbare refertekredieten en niet kan leiden tot een meervraag;
- Op basis van de financiële en voortgangsrapportering per gemeente de nodige gevolgen worden gegeven wat betreft het herzien van de subsidies voor het komende jaar / de komende jaren, zodanig dat voor gemeenten die de engagementen onvoldoende nakomen ook de subsidiëring wordt verminderd of stopgezet;
- Ten laatste binnen 5 jaar een evaluatie gebeurt van de effectiviteit en efficiëntie van de manier van subsidiëring;
- De aanrekeningsregels volgens de VCO correct worden toegepast.

D. Bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest

Dit decreet betreft de gewestelijke bevoegdheid voor ondergeschikte besturen, en concreter de algemene financiering van gemeenten (artikel 6, §1, VIII, 9° BWHI).

Dit decreet bevat een subsidieregeling via algemene werkingssubsidies.

Daarnaast is het klimaat- en energiebeleid een transversaal thema waarvoor de hele Vlaamse Regering verantwoordelijk is en waar alle ministers binnen hun beleidsdomein gerichte en onderbouwde maatregelen kunnen nemen (Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEKP) 2021-2030, p. 3).

De volgende maatregelen zijn op 3 april 2020 aangeduid als de verantwoordelijkheid van het beleidsdomein Binnenlands Bestuur op basis van het VEKP:

- Actie 47 – Sector Woningen – Maatregel *Lokale klimaattafels*
- Actie 59 – Sector Woningen – Maatregel *Overleg lokale besturen voor effectief handhavingskader vanaf 2025*
- Actie 64 – Sector Woningen – Maatregel *Overleg lokale besturen i.v.m. lokale sloopbeleidsplannen en lokale sloopfondsen*
- Actie 110 – Sector Tertiair – Maatregel *Extra inspanning van gemeenten, steden, intercommunales, OCMW's, provincies en autonome gemeentebedrijven*

ter realisatie van een gemiddelde jaarlijkse primaire energiebesparing van 2,09% vanaf 2020

- Actie 112 – Sector Tertiair – Maatregel *VerLEDding openbare verlichting van gemeentewegen tegen 2030*
- Actie 339 – Sector Transversaal – Maatregel *Meer praktijkondersteuning aanbieden aan de lokale overheden (kennisdeling)*
- Actie 340 – Sector Transversaal – Maatregel *Een vernieuwd partnerschap met lokale overheden*

Hetzelfde geldt voor de bijkomende maatregelen in het afsprakenkader van 17 december 2021:

- Actie 364 – Sector Transport – Maatregel *Verhoging (semi-)publieke laadpunten en aanscherping werf Mobiliteit LEKP*
- Actie 378 – Sector Gebouwen – Maatregel *Collectieve renovaties*
- Actie 386 – Sector Gebouwen – Maatregel *Geen heffingen door lokale besturen op masten en sleuven door ELIA*
- Actie 399 – Sector Transversaal – Maatregel *Verhogen doelstellingen Lokaal Energie- en Klimaatpact*
- Actie 400 – Sector Transversaal – Maatregel *Onderzoek naar het klimaatge-richter maken van het gemeentefonds*

II. Toelichting bij de artikelen

Artikel 1

Dit artikel behoeft geen verdere toelichting.

Artikel 2

Dit artikel behoeft geen verdere toelichting.

Artikel 3

Artikel 3 machtigt de Vlaamse Regering om jaarlijks subsidies voor lokale energie- en klimaatacties, in het kader van de lokale energie- en klimaatpacten, toe te kennen aan de gemeenten van het Vlaamse Gewest binnen de beschikbare begrotingskredieten. De voorwaarde voor het verkrijgen van subsidies is de ondertekening van de pacten en dus het onderschrijven van de doelstellingen en engagementen die daarin vervat liggen.

Het jaar van de toekenning is het jaar waarin het toekenningsbesluit wordt genomen.

Artikel 4

Artikel 4 bepaalt de verdelingswijze van de subsidies. De verdeling is voor vier vijfde afhankelijk van het inwonersaantal van de gemeenten en voor een vijfde van het aandeel van de gemeenten en hun OCMW's in het Gemeentefonds. Dit bepaalt het trekkingsrecht van de gemeente, waardoor niet elke gemeente evenveel middelen krijgt.

De aandelen van gemeenten die de pacten niet ondertekenen, of die de procedure zoals bepaald door de Vlaamse Regering niet volgen, worden verdeeld onder de gemeenten die wel aan deze voorwaarden voldoen.

Artikel 5

Op basis van artikel 5, stelt de Vlaamse Regering jaarlijks de exacte bedragen van de subsidies onder de lokale energie- en klimaatpacten vast volgens de parameters van artikel 4.

Artikel 6

Artikel 6 bevat het principe van cofinanciering voor de subsidies onder de lokale energie- en klimaatpacten ('een euro voor een euro').

Artikel 7

Artikel 7 bepaalt de registratie van de vorderingen en realisatie van de lokale energie- en klimaatacties horend onder de lokale energie- en klimaatpacten. De lokale besturen registreren jaarlijks de opvolging van de acties door de gemeenteraad via het digitaal loket van het Agentschap Binnenlands Bestuur, vermeld in artikel 1, punt 2, a), van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 2018 tot vaststelling van de wijze van communicatie tussen het lokaal bestuur, de indiener van de klacht en de toezichthoudende overheid in het kader van het bestuurlijk toezicht op het lokaal bestuur.

Daarnaast registreren ze ook de uitgaven horend bij deze acties in de jaarrekening. De lokale klimaatrealisaties worden zowel inhoudelijk als financieel opgevolgd.

Artikel 8

Artikel 7 machtigt de Vlaamse Regering om verschillende elementen van de subsidieregeling te bepalen.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen,

Bart SOMERS